

УДК 351: 351.82:332.146

Джегур Геннадій Васильович

*кандидат економічних наук, асистент кафедри публічного управління,
адміністрування та міжнародної економіки*

Білоцерківський національний аграрний університет;

доцент кафедри публічного управління та адміністрування

Міжрегіональна Академія управління персоналом

Dzhegur Gennadii

*Candidate of Economic Sciences, Assistant of the Department of
Public Management, Administration and International Economy*

Bila Tserkva National Agrarian University;

Associate Professor of the Department of Public Management and Administration

Interregional Academy of Personnel Management

ORCID: 0000-0001-5955-3687

Овчаренко Руслан Вячеславович

доктор наук з державного управління, доцент,

професор кафедри публічного адміністрування

Міжрегіональна Академія управління персоналом

Ovcharenko Ruslan

Doctor in Science in Public Administration, Associate Professor,

Professor of the Department of Public Administration

Interregional Academy of Personnel Management

ORCID: 0000-0002-4540-0521

DOI: 10.25313/2617-572X-2025-4-10934

ФУНКЦІОНУВАННЯ І РОЗВИТОК МЕХАНІЗМІВ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ ГРОМАД: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

MECHANISMS OF PUBLIC MANAGEMENT OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF COMMUNITIES: THEORETICAL ASPECT

Анотація. Вступ. Проблематика дослідження теоретичних підходів до механізмів публічного управління соціально-економічним розвитком громад актуалізується по-новому в умовах воєнного стану в сучасній Україні. Розуміння механізмів публічного управління вимагає попереднього аналізу різних підходів до їх визначення, чіткої характеристики їх змістовного наповнення та практичної реалізації – як влада впливає на суспільство, населення, економіку в цілому.

Мета – визначити теоретичні основи механізмів публічного управління соціально-економічним розвитком громад, що допоможуть розробити актуальні практичні рекомендації у цьому напрямку в умовах сучасної України.

Матеріали і методи. У процесі дослідження було використано теоретичні та емпіричні методи пізнання, загальнонаукові методи (теоретичне узагальнення, аналіз механізмів державного управління для забезпечення розвитку системи соціально-економічного розвитку громад, компаративний метод, метод аналогії, кейс-стаді метод у вивченні окремих громад, абстрагування, зокрема для обґрунтування думок щодо удосконалення механізму забезпечення соціального захисту жителів територіальної громади).

Результати. Розкрито поняття «механізм», «механізм державного управління» та виявлено, що в наукових підходах дана дефініція є основоположною до механізмів публічного управління, включає його усі складники, проте зазнала розширення. Розглянуто наукові підходи до поняття «механізм публічного управління», що дало змогу виявити його

притаманні особливості, а основним об'єднуючим фактором виявлено сприйняття механізму як інструменту, засобу щодо досягнення цілей в сфері публічного управління. Запропоновано авторську інтерпретацію механізмів публічного управління соціально-економічним розвитком громад. Виявлено характерні особливості, що вирізняють механізми публічного управління соціально-економічним розвитком громад. Досліджено наукові позиції до класифікаційної структури механізмів публічного управління, механізмів публічного управління інноваційним розвитком економіки, механізми публічного управління сталим розвитком територіальних громад в Україні, комплексного механізму публічного управління економічним розвитком урбанізованих територій, за характеристиками об'єкта управління тощо. Констатовано, що механізми публічного управління соціально-економічним розвитком громад за своєю природою є динамічними, комплексними, стратегічними, інноваційними, ресурсними; складними за своєю структурою; багатокomпонентним за складом та цільовими за призначенням. Виявлено класифікаційні ознаки механізмів публічного управління соціально-економічним розвитком громад.

Перспективи. Для ефективного впровадження стратегічних планів застосування різних механізмів публічного управління доцільно продовжити вивчення теоретичних засад механізмів публічного управління з розділенням їх на такі групи: організаційні, нормативно-правові, економічні, міжмуніципального співробітництва, партнерства, стратегічного планування, залучення інвестицій та розвиток людських ресурсів. Ці механізми інтегровані у всі складові елементи соціально-економічної сфери громад, а їх ідеальна комбінація виступає визначальним чинником взаємодії елементів системи публічного управління соціально-економічного розвитку громад, загалом слугуючи оптимізації її функціонування.

Ключові слова: механізми публічного управління, механізм державного управління, публічне управління, громада, соціально-економічний розвиток, державне управління, класифікація механізмів, децентралізація, органи державної влади, органи місцевого самоврядування.

Summary. Introduction. The issue of studying theoretical approaches to the mechanisms of public management of the socio-economic development of communities is being updated in a new way in the conditions of martial law in modern Ukraine. Understanding the mechanisms of public management requires a preliminary analysis of various approaches to their definition, a clear characterization of their content and practical implementation – how the government affects society, the population, the economy as a whole.

The purpose is to determine the theoretical foundations of the mechanisms of public management of the socio-economic development of communities, which will help develop relevant practical recommendations in this direction in the conditions of modern Ukraine.

Materials and methods. In the process of research, theoretical and empirical methods of cognition, general scientific methods were used (theoretical generalization, analysis of public management mechanisms to ensure the development of the system of socio-economic development of communities, comparative method, analogy method, case study method in the study of individual communities, abstraction, in particular to substantiate opinions on improving the mechanism for ensuring social protection of residents of a territorial community).

Results. The concepts of “mechanism”, “mechanism of public administration” are revealed and it is found that in scientific approaches this definition is fundamental to the mechanisms of public administration, includes all its components, but has undergone expansion. Scientific approaches to the concept of “mechanism of public administration” are considered, which made it possible to identify its inherent features, and the main unifying factor is the perception of the mechanism as a tool, a means of achieving goals in the field of public administration. The author's interpretation of the mechanisms of public administration of the socio-economic development of communities is proposed. The characteristic features that distinguish the mechanisms of public administration of the socio-economic development of communities are identified. The scientific positions on the classification structure of public administration mechanisms, mechanisms of public administration of the innovative development of the economy, mechanisms of public administration of the sustainable development of territorial communities in Ukraine, a comprehensive mechanism of public administration of the economic development of urbanized territories, by the characteristics of the management object, etc. are investigated. It is stated that the mechanisms of public management of the socio-economic development of communities are dynamic, complex, strategic, innovative, resource-intensive in nature; complex in structure; multi-component in composition and targeted in purpose. Classification features of the mechanisms of public management of the socio-economic development of communities are identified.

Prospects. For the effective implementation of strategic plans for the application of various mechanisms of public management, it is advisable to continue studying the theoretical foundations of public management mechanisms, dividing them into the following groups: organizational, regulatory, economic, intermunicipal cooperation, partnership, strategic planning, investment attraction and human resource development. These mechanisms are integrated into all components of the socio-economic sphere of communities, and their ideal combination is a determining factor in the interaction of the elements of the system of public management of the socio-economic development of communities, generally serving to optimize its functioning.

Key words: public administration mechanisms, state administration mechanism, public administration, community, socio-economic development, public administration, classification of mechanisms, decentralization, state authorities, local self-government bodies.

Постановка проблеми в загальному вигляді. В Україні в умовах воєнного стану проблематика соціально-економічного розвитку громад стає дедалі поширенішою, що обумовлює прискіпливу увагу для створення сприятливих умов щодо комфортного життя громадян, надання їм соціальних гарантій, а також економічного розвитку громад, вирівнювання соціальних диспропорцій, підвищення якості надання послуг тощо.

Актуальним нині постає покращення публічного управління соціально-економічним розвитком громад та оновлення його механізмів, оскільки соціально-економічний розвиток громад є ключовим фактором сталого розвитку держави. Ефективне публічне управління відіграє вирішальну роль у забезпеченні цього розвитку, а розуміння механізмів публічного управління вимагає глибокого теоретичного осмислення. Таким чином, дане дослідження актуалізує питання теоретичних підходів до механізмів публічного управління соціально-економічним розвитком громад, їх класифікації та особливостей застосування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні й прикладні проблеми визначення та класифікації механізмів публічного управління розглядаються у багатьох дослідженнях українських учених, зокрема О. Білик й У. Лукашевської [1], К. Войціцької [2], О. Гончарук і Н. Савичук [3], О. Дорофєєва та В. Пашнева [4], Д. Дукова [5], М. Іщенко, Є. Міщука, А. Костенка [6], С. Ковалівської [8], Г. Козаченка, О. Сологуба [9], І. Котова [10], О. Кравченка [11], І. Кукіна [12], А. Неділька [13], О. Немировської [14], Л. Новак-Каляєвої [18], О. Оболенського, С. Борисевича, С. Коника [16], Д. Омельченка [15], О. Присяжнюка, М. Плотнікової [17], Т. Радчука [19], О. Ситницької [20], І. Скляр [21], О. Федорчак та ін.

Безумовно, зазначені наукові праці слугують міцним фундаментом для поглибленого вивчення механізмів соціально-економічного розвитку громад. Вони дали змогу виокремити ключові наукові підходи до сутності та змістовного наповнення даного досліджуваного явища, що слугує потенційним напрямом для подальших наукових пошуків спрямованих на пошук оптимальних механізмів соціально-економічного розвитку громад.

Мета статті полягає у виявленні та систематизації теоретичних підходів до розуміння та класифікації механізмів публічного управління соціально-економічним розвитком громад.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розуміння механізмів публічного управління вимагає попереднього аналізу різних підходів до їх дефініції, чіткої характеристики їх змістовного наповнення та практичної імплементації — як влада впливає на суспільство, населення, економіку в цілому.

В умовах динамічних змін, що впливають на розвиток громад в процесі децентралізації, однією з ос-

новних вимог ефективного управління є розбудова механізмів публічного управління, які слугували б збереженню й зміцненню стійкої позиції громади в умовах постійної конкуренції, оперативного реагування на зміни як внутрішнього так і зовнішнього середовища забезпечуючи потреби, запити жителів та стійкий розвиток.

Основоположним елементом дефініції «механізм публічного управління» є поняття «механізм». Даний термін є базовим в різних галузях науки, він досить часто вживаний у наукових публікаціях різних наукових напрямів, у зв'язку з чим спричиняє різні наукові інтерпретації, які ілюструють його природу.

Будь-який механізм характеризується наявністю внутрішньої структури й специфічними управлінськими аспектами його функціонування. Механізм є комплексом неоднорідних елементів з різними сферами застосування, що у комбінації набувають синхронізованого спрямування з приводу реалізації поставленої мети.

У словнику з державного управління щодо терміну «механізм управління» виокремлено два підходи. Перший визначається як не досить сучасний, зокрема він вважається спадщиною індустріального розвитку й тоталітарних систем управління, коли всюди застосовувалися такі поняття як «важелі», «паси» та інші, що властива механістична парадигма. Нині відсутній більш вдалий термін стосовно позначення того, що приводить у рух систему, що зумовлює другий підхід, згідно з яким під механізмом управління визначається внутрішнє влаштування системи управління, що регулює управлінську діяльність [6, с. 424].

Наукові дослідження підтверджують тезу про те, що механізм управління є особливим комплексом взаємозв'язаних компонентів, дія яких сприяє роботі чи зміні інших системних елементів, що, у відповідь, стимулюють зміни в управлінських об'єктах.

Суть механізму управління полягає в узгодженому використанні різних інструментів управління для прийняття рішень, спрямованих на досягнення як поточних, так і стратегічних цілей об'єкта управління.

Теоретичний підхід щодо дії механізму в відповідній сфері державного управління представлений як: єдиний механізм, який структурно поділяється на види й складові; комплексний механізм, який утворюється з окремих видів механізмів; множинний механізм, що утворений багатьма механізмами [14, с. 7].

Усі наявні механізми управління, як відзначається в наукових дослідженнях [22], можна поділити на три типи: механізми-знаряддя (інструменти); механізми-системи (набір взаємопов'язаних елементів); механізми-процеси (послідовність відповідних перетворень). Однак, такі терміни як «процес» і «механізм» між собою не можна порівнювати, адже процес є тільки послідовністю дій, етапів перетворення чого-небудь, у той час як механізм є значно ширшою

дефініцією, що включає різноманітні інструменти, важелі, засоби, стимули державного управління.

Таким чином, недоречно ототожнювати поняття «механізм» з «інструментом» або «знаряддям», адже до складу механізму державного управління, за винятком інструментів, також належать й методи, важелі, політики, інформаційне, нормативне, правове забезпечення тощо. Тільки одне існування інструментів не може забезпечити практичне впровадження державного управління.

В актуальних працях вітчизняних науковців нині поряд із визначенням механізмів публічного управління застосовуються механізми державного управління, що є базисом першого. Виходячи з зазначеного, ретроспективу теоретичних розробок щодо тлумачення дефініції «механізм публічного управління» слід розпочати з дослідження такого поняття як «механізм державного управління».

Зокрема, у наукових підходах дефініція «механізм державного управління» визначається в наступних інтерпретаціях: складна система, яка призначена для досягнення поставленої мети, яка має відповідну структуру, методи, важелі, інструменти на об'єкт управління з відповідним фінансово-економічним, нормативно-правовим та інформаційним забезпеченням [4, с. 260]; штучно організована система з чітко визначеною структурою, нормативно-правовими нормами, методами, інструментами та важелями впливу на управлінський об'єкт з метою досягнення чітких цілей [10, с. 108]; механізм як система, що призначена для практичного здійснення державного управління і досягнення поставлених цілей та має закріплену структуру, інструменти, методи, важелі впливу на об'єкт управління із відповідним правовим, нормативним, інформаційним забезпеченням [22]; комплексна система державного управління, складовими якої є конкретні механізми управління (економічний, правовий, мотиваційний та ін.), які в сукупності здатні забезпечити збалансоване та ефективне функціонування єдиного державного механізму [11]; компонент державно-управлінської системи, яка забезпечує вплив на чинники, від стану яких залежить результат діяльності суб'єкта управління [1, с. 178].

Поміж тим в наукових дослідженнях виокремлюють два підходи до вищевказаного поняття: інституціональний як сукупність певних державних органів, організованих у систему відносно здійснення цілей, завдань державного управління згідно з їх правовим статусом, і сукупність правових положень, що регламентують організаційні засади та процес впровадження цими органами свого функціонального призначення (Б. Авер'янов); процесний як сукупність засобів організації управлінських процесів та важелів впливу на розвиток керованих об'єктів, що базуються на принципах наукової цілісності, узгодженості, обґрунтованості й об'єктивності з використанням відповідних методів управління, зорі-

єнтованих на досягнення цілей державного управління (В. Малиновський) [цит. за: 7, с. 160].

Формування механізму державного управління повинно здійснюватися на основі науково обґрунтованих принципів та погоджуватися з інтересами влади, громади й бізнесу. Виходячи з цього, формування механізму управління постає як основна передумова підвищення ефективності управлінського процесу. Ключовими чинниками, що сповільнюють впровадження механізмів державного управління України відносять: по-перше, нестабільність політичної ситуації в країні; по-друге, ринкові умови господарювання на території України; по-третє, брак фінансових інвестицій; по-четверте, зменшення спроможності формування нових скерованих на впровадження проєктів структур; по-п'яте, високий рівень корупції [3, с. 82].

Аналіз наявних визначень показує, що більшість науковців розглядають механізми державного управління у вузькому контексті, ніж це представлено в інтегрованих сучасних визначеннях. Аналізуючи викладені факти, стає очевидним, що механізми публічного управління потребують детального вивчення, оскільки вони є ключовими для розуміння ситуації у державі, як на теоретичному, так і практичному рівнях.

З приводу ідентифікації механізму державного управління і механізму публічного управління, варто констатувати, що в національній системі механізм публічного управління сформований на засадах механізму державного управління і включає його усі складники, однак, окрім них, він розширився, й за умов співставлення частина сутності механізму публічного управління утрачається та нереально вичерпно його розкрити. Варто зважати на зазначені розходження щодо подальшої конкретизації категорії та її складників.

Механізми публічного управління вважаються обов'язковими компонентами системи публічного управління, адже сам від них залежить вплив на фактори, від яких залежить діяльність суб'єктів системи та їх результативність. Через те, що система публічного управління спрямована на граничне залучення народу та гарантування його потреб/запитів, то і більшість механізмів публічного управління націлена саме щодо досягнення цих цілей [13].

У рамках наукових досліджень з приводу поняття «механізм публічного управління» можемо відзначити наступні підходи: сукупність організаційних, правових, економічних, політичних та мотиваційних засобів впливу суб'єкту управління на об'єкти управління [19, с. 126]; комплекс практичних інструментів, заходів, важелів, які надають можливість державним та місцевим органам влади здійснювати результативний вплив на суспільство задля досягнення чітко визначених цілей [10, с. 109]; сукупність засобів, важелів та методів держави, спрямованих на формування, впровадження та досягнення

пріоритетних цілей у сфері публічного управління, що базуються на принципах об'єктивності, узгодженості, цілісності, наукового обґрунтування та чіткій узгодженості дій суб'єктів публічного управління, із одного боку, та злагодженої і конструктивної взаємодії об'єктів публічного управління — з іншого [18, с. 87]; цілісна система, що складається з принципів, функцій, інструментів, методів публічного управління, застосування яких суб'єктами управління забезпечує досягнення поставлених цілей у сфері публічного управління [21, с. 267, 270]. оптимальне поєднання основ, притаманних товарному виробництву (конкуренція, попит і пропозиція, вільне ціноутворення), цілеспрямованої політики державного регулювання економічних процесів [1, с. 179]; система важелів, способів, моделей, прийомів, процедур, технологій, формальних інституцій, процесів і практик, що становлять інструментальний базис формування рішень у тій чи іншій сфері суспільних відносин чи правила прийняття рішень [9, с. 38].

Загалом, основним моментом, який слугує об'єднуючим фактором, вважається сприйняття механізму як інструменту, засобу щодо досягнення цілей в сфері публічного управління. Щодо цілей публічного управління, то їх можна визначити як узгоджені вектори роботи держави, громадських інституцій, бізнесу, які на меті мають забезпечити задоволення, втілення та захист суспільних потреб й інтересів.

Механізми публічного управління мають бути гнучкі, тобто уникнути проблемних ситуацій, що мають вони урегулювати щоб не з'являлася потреба постійно їх змінювати залежно від ступеня розвитку розбіжностей між різними органами державного управління та місцевого самоврядування [19, с. 126].

Доцільно навести позицію Д. Омельченка [15], що механізми публічного управління регіональним розвитком в умовах сталого розвитку виступають сукупністю практичних засобів та заходів, що надає змогу здійснення впливу органів публічної влади на суспільство з метою досягнення чітких цілей сталого розвитку. Всі механізми публічного управління регіональним розвитком в умовах сталого розвитку, як наголошує автор, мають бути цільовими, багатограними та застосовуватися на усіх рівнях управління, що дозволяє забезпечувати захист інтересів того чи іншого регіону, його жителів та бізнес-структур.

Кожен механізм публічного управління, спрямований на соціально-економічний розвиток громад має свою унікальну мету, особливості й способи застосування, що передбачають їх спільне використання.

Особливості, що вирізняють механізми публічного управління соціально-економічним розвитком громад полягають у наступному: по-перше, більшість механізмів поєднує у собі складові частини адміністративного, організаційного, структурного типів; по-друге, відмінності поміж механізмами зумовлені їх складом, способом дії, умовах та часовими межами застосування; по-третє, механізми відзна-

чаються комплексністю, яка з'являється шляхом комбінації різних способів і формальних інституцій, а також процесів, процедур та практик; по-четверте, дія механізму охоплює усі структурні компоненти соціально-економічного розвитку громад, однак із різною динамікою; по-п'яте, функціонування механізмів регламентується нормами, зафіксованими в законодавчих актах; по-шосте, механізми знаходяться на різних рівнях завершеності.

Резюмуючи вищевикладене, значний масив наукових праць, що досліджують питання управління, багато сконцентровано на визначенні механізмів державного управління. Проте, внаслідок переходу від державного до публічного управління, нині більш релевантним вбачається вживання дефініції «механізм публічного управління».

Ми поділяємо думку І. Кукіна про те, що «відмінністю механізмів публічного управління від механізмів державного управління є залучення для виконання функцій держави як органів державної влади, так й органів місцевого самоврядування, громадських організацій та окремих громадян» [12, с. 138].

Отже, під механізмами публічного управління соціально-економічним розвитком громад пропонуємо визначити сукупність інструментів, засобів, важелів та заходів, що застосовуються органами управління для ефективного впливу на соціально-економічні процеси у громадах з метою забезпечення їх сталого розвитку, задоволення потреб населення і підвищення його добробуту.

Через відсутність усталеного переліку управлінських механізмів, проблема їх класифікації та типологазації у публічно-управлінській науці лишається актуальною і не втрачає своєї зацікавленості поміж широкого кола дослідників.

В залежності від того, які саме проблемні питання вирішуються із використанням конкретного механізму публічного управління, він очевидно може бути складним, комплексним і включати декілька самостійних механізмів. Відповідно, комплексний механізм державного управління може складатися із наступних видів механізмів: правового; організаційного; економічного; політичного; мотиваційного [22].

Серед наукових підходів пропонують таку класифікацію механізмів державного управління:

за функціональним призначенням (організаційні, економічні, мотиваційні, політичні та правові механізми державного управління);

за суб'єктом управління (механізми управління, що користуються органи законодавчої влади, механізми управління, що користуються органи виконавчої влади, механізми управління що користуються органи судової влади та механізми управління, що користуються органи місцевого самоврядування) [4, с. 260].

У залежності від того, які цілі необхідно досягнути, механізми публічного управління поділяються на окремі групи. Основоположною

класифікацією механізмів публічного управління у вітчизняному науковому дискурсі вважається спільна розробка колективу авторів — О. Оболенського, С. Борисевича та С. Коники. Відповідно, залежно від спрямованості механізми можна розподілити на наступні групи: 1) економічні (формують механізм публічного управління шляхом банківської, грошово-валютної, інноваційної, інвестиційної, кредитної, податкової політики); 2) організаційні, які характеризують об'єкти, суб'єкти публічного управління, їхні цілі й завдання, функції, методи управління, організаційні структури та результати їх функціонування; 3) мотиваційні, які утворюються з сукупності соціально-економічних й адміністративних стимулів, які спонукають посадових осіб до високоефективної діяльності; 4) політичні, що визначають особливості формування через інструменти економічної, соціальної, фінансової та промислової політики; 5) правові, що включають закони, постанови й укази, методичні рекомендації, інструкції та ін. [16].

Т. Радчук виділяє класифікаційну структуру механізмів публічного управління інноваційним розвитком економіки за: політикою управління (соціальні, економічні, фінансові та виробничі); методами управління (адміністративні, організаційні, економічні, мотиваційні та програмні); важелями впливу (фінансові, економічні, правові, інформаційні та політичні) [19, с. 126].

Обґрунтовуючи трансформацію механізмів публічного управління в контексті Цілей Сталого Розвитку С. Ковалівська пропонує класифікацію механізмів публічного управління за характеристиками об'єкта управління:

- 1) сфери управління: організаційна, інвестиційна, інноваційна, фінансова тощо;
- 2) сфери упровадження: система управління регіональним розвитком, зовнішнє середовище регіону, галузі, сектори, регіон як соціально-економічна система;
- 3) об'єкти впливу: система управління регіональним розвитком, регіон як соціально-економічна система, зовнішнє середовище регіону, галузі, сектори;
- 4) рівень упровадження: державний, регіональний, місцевий та локальний, об'єктний й індивідуальний [8].

І. Котов виділяє чотири основні механізми публічного управління сталим розвитком територіальних громад в Україні:

- політико-економічний механізм, що детермінує особливості формування публічного управління сталим розвитком громад шляхом застосування інструментарію соціально-економічної і фінансово-промислової, першочергово в банківській, інвестиційно-інноваційній, грошово-валютній, кредитній/податковій сферах; механізм обумовлює гарантування оптимального користування природними ресурсами, зниження екологічного тиску, привер-

нення різних ресурсів щодо реалізації програм сталого розвитку громад;

- організаційно-інституційний механізм, який встановлює об'єкти та суб'єкти публічного управління сталим розвитком громад, цілі та завдання їх діяльності, організаційні структури та управлінські методи; механізм повинен спрямовуватися на забезпечення ефективної діяльності усіх суб'єктів господарювання, розташованих в тій чи іншій громаді, максимізація ефективності від комплексності їхнього розвитку;
- нормативно-правовий механізм, що визначає необхідне нормативно-правове забезпечення, яке обумовлене регулювати інтереси та повноваження об'єктів й суб'єктів публічного управління сталим розвитком громад;
- інформаційний механізм, який визначає особливості формування публічного управління сталим розвитком громад шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій; застосування даного механізму передбачає забезпечення автоматизації системи публічного управління сталим розвитком, проведення соціального моніторингу, інформатизації суспільства тощо [10, с. 108–109].

Стосовно дослідження комплексного механізму публічного управління економічним розвитком урбанізованих територій К. Войцицькою було запропоновано напрями розвитку урбанізованих територій: розвиток економічного потенціалу та конкурентних переваг урбанізованих територій шляхом створення центрів економічного розвитку й формування агломерацій, створення бізнес-інкубаторів, кластерів; створення нових робочих місць через розвиток малого та середнього бізнесу; розвитку інновацій та цифрових технологій; встановлення пріоритетних галузей, що слід розвивати згідно до потенціалу урбанізованих територій (будівельна, військово-промислова, електротехнічна, металургійна, сільськогосподарська); розвиток сфери містобудування та відбудова, розвиток житлового фонду; розвиток інфраструктури, що відповідає критеріям енергоефективності та екологічності, спрямованої на інноваційність та інклюзивність. Дослідницею надано сукупність заходів у аспекті правового, організаційного, інформаційного економічного механізмів, які доцільні будуть в умовах воєнного стану й післявоєнного відновлення та слугуватимуть економічному розвитку урбанізованих територій [2, с. 121].

На запровадженні в громаді механізмів участі наголошують О. Білик й У. Лукашевська [1, с. 179], які слугуватимуть самоорганізації громади щодо впорядкування власної життєдіяльності й розвитку, консолідації зусиль для вирішення спільних проблем. Внаслідок через формування спільної позиції громадян з приводу нагальних питань буде збільшуватися вплив громади на місцеву раду. Поруч з тим чітка й прозора процедура реалізації прав грома-

дзя з приводу участі в управлінні громадою слугує нормалізації стосунків між владою і громадою та є оптимальним засобом відфільтрувати ризиковані ініціативи.

Зважаючи на наукові підходи щодо структури механізму публічного управління можна відмітити наступне: основний фокус уваги зосереджений на окремих частинах механізму, хоча опис лишається достатньо загальним; епіцентр не сконцентрований на взаємодії елементів; немає явного взаємозв'язку між визначенням механізму публічного управління та організаційною його структурою; мета й суб'єкти не завжди чітко розмежовуються як окремі складники; відповідно до функцій публічного управління, формується його організаційна структура, а також встановлюється необхідний склад суб'єктів; внаслідок органічного зв'язку функціональної/організаційної структур механізму, на практиці вони функціонують як єдина організаційно-функціональна структура [5, с. 231].

Враховуючи наявність численних проблем, що виникають через дублювання функцій та розбіжностей в інтересах між органами державної влади та місцевого самоврядування, налагодження ефективної співпраці між ними є надзвичайно важливим завданням для оптимізації системи публічного управління. Для налагодження взаємозв'язку між різними рівнями управління потрібно розробити та впровадити ряд механізмів. Щоб уникнути частих змін, зумовлених зростанням суперечностей у місцевому самоврядуванні, ці механізми повинні бути достатньо гнучкими для регулювання широкого кола потенційних проблем.

До ефективних механізмів управління громадою у наукових підходах вирізняють ефективний місцевий розвиток, впровадження демократії і захист прав громадян, сприяння місцевим проектам розвитку. Останнє, головним чином, досягається шляхом соціальної мобілізації усіх верств населення в громаді й залучених осіб, які спільними діями в формі партнерства уможливають досягнення цілей її розвитку [цит. за: 17, с. 59]. Особливої увагу в умовах децентралізації заслуговує механізм створення і практичного втілення системи відповідальності за ухвалені управлінські рішення, що має ґрунтуватися на принципах демократизму, прозорості й доступності [17, с. 59].

Впровадження більш ефективних механізмів управління розвитком громад слугуватиме досягненню загальнодержавного соціально-економічного ефекту. Доцільно навести в даному контексті позицію О. Присяжнюк і М. Плотнікової [17, с. 59–60], що пріоритетності під час вибору ефективних механізмів управління розвитком громади заслуговують такі сфери як стимулювання підприємницької діяльності, залучення інвестицій, розвиток стратегічних сфер громад та підвищення їх конкурентоздатності.

О. Ситницька здійснивши аналіз сутності й практичної важливості комплексного механізму управ-

ління розвитком територіальних громад за умов конкуренції зазначає, що даний механізм є найбільш дієвим, оскільки він охоплює всі сфери життєдіяльності громади в процесі її функціонування щодо досягнення цілей, позначених у стратегії розвитку для підвищення рівня її конкурентоздатності. За твердженням авторки, всі складники комплексного механізму є взаємопов'язаними, оскільки вплив кожного окремого (економічного, соціального, правового, мотиваційного, політичного чи фінансового) не має чітких меж. Адже досконала нормативно-правова основа дозволить ухвалити ефективно діючі програми життєдіяльності громади, які будуть забезпечувати її сталий соціально-економічний розвиток і вдовольняти потреб кожного мешканця, що слугуватиме підвищенню її конкурентоспроможності [20, с. 128].

До основних напрямів стосовно оновлення механізмів публічного управління соціальним розвитком громад в умовах режиму воєнного стану, І. Шульським [23, с. 401–402] пропонується віднести: по-перше, розроблення та втілення Концепції публічного управління соціальним розвитком громад в умовах воєнного стану; по-друге, посилення адресної соціальної допомоги, соціальних послуг соціально незахищеним категоріям населення; по-третє, удосконалення нормативно-правового та організаційного механізмів публічного управління соціальним розвитком громад.

Таким чином, механізми публічного управління соціально-економічним розвитком можна класифікувати за: функціональним призначенням (організаційні, нормативно-правові, економічні та ін.); типами (механізми-інструменти (програми, бюджет, проекти, інвестиції); механізмами-процедурами (процедура ухвалення місцевих правових актів, процедура залучення інвестицій, процедура надання соціальних послуг); іншими властивими ознаками (рівнем впливу (прямі та непрямі); характером впливу (економічні, адміністративні, соціальні); часом дії (стратегічні та оперативні).

Кожна громада має унікальні напрями стратегічного розвитку, що характеризуються її географічним положенням, демографічним складом та організаційними ресурсами. Зважаючи на зазначене, для ефективного впровадження стратегічних планів потрібно застосовувати різні механізми публічного управління, зокрема:

- нормативно-правовий (розробка й оптимізація нормативно-правового поля, яке регламентує діяльність українських громад; визначення прав, обов'язків громад, а також порядок їх взаємодії із органами влади та іншими суб'єктами);
- стратегічного планування (забезпечення сталого розвитку громад, ефективне використання ресурсів, підвищення якості життя жителів громад, створення сприятливого середовища задля соціально-економічного розвитку);
- організаційний (забезпечення ефективної взаємодії поміж органами місцевого самоврядування,

громадськістю та іншими зацікавленими сторонами з приводу досягнення цілей соціально-економічного розвитку громад; гарантування демократичного врядування);

- економічний (регулювання та стимулювання економічної діяльності громад, фінансове забезпечення громад (розподіл бюджетних коштів та інше));
- міжмуніципального співробітництва (спільне вирішення між громадами питань, об'єднання ресурсів та практичного досвіду щодо втілення спільних проєктів);
- залучення інвестицій (створення сприятливого середовища задля надходження капіталу до економічної сфери громад для впровадження інвестиційних проєктів);
- партнерства (співпраця між різними суб'єктами (органами місцевого самоврядування, бізнесом, громадами, громадськими організаціями) задля досягнення спільних цілей, вирішення різноманітних проблем);
- розвиток людських ресурсів (підвищення рівня освіти та професійної кваліфікації, громадська участь, соціальна інтеграція, забезпечення доступності до медичних, освітніх, культурних послуг).

Ці механізми, в комплексі, дозволяють громадам ефективно керувати своїм соціально-економічним розвитком, забезпечуючи стаке зростання та підвищення добробуту населення.

Механізми публічного управління соціально-економічних розвитком поміж собою взаємозалежні. Ігнорування вдосконалення хоча б одного з напрямів, в тій чи іншій мірі, негативно впливає на функціонування інших.

Механізми публічного управління соціально-економічним розвитком громад є відмінні один від одного за характером дії, за складом і часовим рамками застосування (постійної або тимчасової дії) та складністю і умовами застосування. Соціально-економічна сфера громад характеризується інтеграцією всіх її структурних компонентів. Підвищення ефективності функціонування системи публічного управління соціально-економічним розвитком громад залежить від оптимального поєднання вищезгаданих механізмів з урахуванням причинно-наслідкових зв'язків.

Даний перелік механізмів публічного управління соціально-економічним розвитком громад є орієнтовною та не претендує на всеосяжність. В той же час, слід відмітити про необхідність в подальшому його розширення та доопрацювання, зважаючи на сучасний безпекові виклики та обставини в яких перебуває Україна.

Отже, ефективність публічного управління соціально-економічних розвитком громад зумовлена не лише якістю його головного компоненту — відповідних механізмів, однак і їх тісним взаємозв'язком та взаємодією у функціонуванні. Іншими словами, ефективність публічного управління соціально-економічним розвитком громад забезпечує не тільки

нааявність і розрізнену дія окремих механізмів публічного управління, проте й функціонування комплексу механізмів. Подальша оптимізація публічного управління соціально-економічним розвитком громад безпосередньо залежить від розробки і впровадження дієвої інструментальної бази.

Таким чином, комплекс механізмів публічного управління соціально-економічним розвитком громад вважається сукупністю різноманітних механізмів, злагоджена дія яких у взаємозалежності та взаємозв'язку дає змогу забезпечити належне публічне управління стосовно сфери соціально-економічного розвитку громад.

Однією із ключових особливостей механізмів публічного управління соціально-економічним розвитком громад є його інтегрована природа, що полягає в тому, що кожен із складових механізмів також демонструє складну комплексну структуру.

Механізми публічного управління соціально-економічним розвитком громад повинні відповідати сучасним потребам і включати: по-перше, оптимізацію системи органів на місцевому рівні, зважаючи на соціально-економічну ситуацію; по-друге, інституціональну підтримку соціально-економічного розвитку, яка впроваджена може бути в різноманітних організаційно-правових формах; по-третє, удосконалену нормативно-правову базу забезпечення процесу надання послуг.

Висновки. Механізмами публічного управління соціально-економічним розвитком громад визначено як сукупність інструментів, засобів, важелів та заходів, що застосовуються органами управління для ефективного впливу на соціально-економічні процеси у громадах з метою забезпечення їх сталого розвитку, задоволення потреб населення і підвищення його добробуту. Задля дієвого функціонування механізмів публічного управління потрібна гнучкість, що в поєднанні з збалансованістю забезпечує їхню результативність. Соціально-економічний розвиток громад безпосередньо залежить від цілеспрямованості й комплексності механізмів публічного управління, що застосовуються на всіх рівнях влади задля захисту інтересів громади.

Механізми публічного управління соціально-економічним розвитком громад за своєю природою є динамічними, комплексними, стратегічними, інноваційними, ресурсними; складними за своєю структурою; багатокомпонентним за складом та цільовими за призначенням.

Для ефективного впровадження стратегічних планів підтверджена необхідність застосування різних механізмів публічного управління, що в досліджуваній галузі доцільно розділити на такі групи як організаційні, нормативно-правові, економічні, міжмуніципального співробітництва, партнерства, стратегічного планування, залучення інвестицій та розвиток людських ресурсів. Ці механізми інтегровані у всі складові елементи соціально-економічної

сфери громад, а їх ідеальна комбінація виступає визначальним чинником взаємодії елементів системи публічного управління соціально-економічного розвитку громад, загалом слугуючи оптимізації її

функціонування. Досліджувані механізми відзначаються своїм призначенням, способам дії, особливостями, які зумовлюють використання конкретних інструментів і засобів.

Література

1. Білик О.І., Лукашевська У.Т. Сутність, значення та розвиток публічного механізму. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 12. С. 177–180.
2. Войціцька К.М. Комплексний механізм публічного управління економічним розвитком урбанізованих територій в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. № 3(105). С. 110–123. [https://doi.org/10.26642/ema-2023-3\(105\)-110-123](https://doi.org/10.26642/ema-2023-3(105)-110-123).
3. Гончарук О.Б., Савичук Н.О. Поняття механізмів державного управління та їх практичне значення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 7. С. 77–83. DOI: 10.32702/2306-6814.2021.7.77.
4. Дорофеев О., Пашнев В. Поняття та структура механізму публічного управління. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2023. № 6. С. 256–261.
5. Дуков Д. Структура механізмів державного управління та методичний підхід до її формування. *Ефективність державного управління*. 2016. Вип. 1/2 (46/47). Ч. 1. С. 229–236.
6. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П. Сурміна. К. : НАДУ, 2010. 820 с.
7. Іщенко М.І., Міщук Є.В., Костенко А.С. Механізми та технології публічного управління й адміністрування у сфері партнерства місцевої влади з бізнес-структурами. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2019. № 3 (67). С. 159–164. <https://doi.org/10.32840/1813-3401-2019-3-29>.
8. Ковалівська С.В. Обґрунтування трансформації механізмів публічного управління в контексті Цілей Сталого Розвитку. *Державне управління: удосконалення і розвиток*. 2021. № 3. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2021/34.pdf; doi: 10.32702/2307-2156-2021.3.32.
9. Козаченко Г.В., Сологуб О.В. Механізми публічного управління у сфері охорони здоров'я в Україні: стан і системотворення. *Бізнес Інформ*. 2024. № 2. С. 36–46. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-2-36-46>.
10. Котов І.В. Механізми публічного управління сталим розвитком територіальних громад в Україні. *Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування*. 2023. № 2 (80). С. 106–110. <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2023.2.19>.
11. Кравченко О.М. Теоретичні підходи до визначення поняття «механізм державного управління». *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2009. № 3. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=56> (дата звернення: 16.04.2025).
12. Кукін І.В. Комплексний механізм публічного управління інформаційною безпекою особистості у сфері національної безпеки та її прикордонному секторі. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2020. № 4 (27). С. 134–139. <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2020-4.21>.
13. Неділько А.І. Теоретичні підходи до визначення поняття «Механізм публічного управління». *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2018. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2018_2_8 (дата звернення: 16.04.2025).
14. Немировська О.В. Механізм державного управління у сфері поводження з генетично модифікованими організаціями в Україні: організаційно-правовий аспект: автореф. дис. ... канд. н.держ упр.: 25.00.02. Київ, 2016. 20 с.
15. Омельченко Д.О. Сутність механізмів публічного управління регіональним розвитком в умовах сталого розвитку України. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2024. № 12. URL: <https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2024-12-02-10/2024-12-02-10>; <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-12-02-10>.
16. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни «Публічне управління»: навчальний посібник. О.Ю. Оболенський, С.О. Борисевич, С.М. Коник. Київ : НАДУ, 2018. 76 с.
17. Присяжнюк О.Ф., Плотнікова М.Ф. Механізми управління розвитком територіальних громад. *Наукові горизонти*. 2018. № 11 (72). С. 56–61.
18. Публічне управління: термінол. слов. / уклад.: В.С. Куйбіда, М.М. Білинська, О.М. Петрое та ін.; за заг. ред. В.С. Куйбіди, М.М. Білинської, О.М. Петрое. Київ : НАДУ, 2018. 224 с.
19. Радчук Т.М. Класифікація механізмів публічного управління інноваційним розвитком економіки. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2020. Вип. 19. С. 124–127. <https://doi.org/10.32843/pma2663-5240-2020.19.22>.
20. Ситницька О.А. Запровадження комплексного механізму управління розвитком територіальних громад в умовах конкуренції. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. № 1. С. 124–128. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.1.19>.

21. Скляр І. Механізми публічного управління в контексті цифровізації: теоретичний аспект. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. Вип. 6. С. 265–271. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.6.45>.
22. Федорчак О. Класифікація механізмів державного управління. *Науковий вісник «Демократичне врядування»*. 2008. Вип. 1. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/jan/26465/ofedorchak.pdf> (дата звернення: 16.04.2025).
23. Шульський І. В. Механізми публічного управління соціальним розвитком територіальних громад. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. № 6(24). С. 394–405. [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-6\(24\)-394-405](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-6(24)-394-405).
24. Kotsur V., Kuprii T., Semenets-Orlova I., Skliar N., Drakokhrust T., Berezovska-Chmil O. Security issues on the european continent in conditions of russia's aggression against Ukraine. *Revista De Gestão Social E Ambiental*. 2023. 17(6). P. 1–12.
25. Radchenko O., Kovach V., Semenets-Orlova I., Zaporozhets A. (Eds.). National security drivers of Ukraine: information technology, strategic communication, and legitimacy. Springer Nature, 2023.
26. Shmalenko I., Yeftieni N., Semenets-Orlova I. Impact of social media influencers on public policy and political discourse. In International Conference on Social Science, Psychology and Legal Regulation (SPL 2021) (pp. 88–93). Atlantis Press, 2021, December.

References

1. Bilyk, O. I., & Lukashevskaya, U. T. (2017). Sutnist, znachennia ta rozvytok publichnoho mekhanizmu [The essence, meaning and development of the public mechanism]. *Ekonomika i suspilstvo*, 12, 177–180 [in Ukrainian].
2. Voitsitska, K. M. (2023). Kompleksnyi mekhanizm publichnoho upravlinnia ekonomichnym rozvytkom urbanizovanykh terytorii v umovakh voiennoho stanu ta pislivoiennoho vidnovlennia [A comprehensive mechanism for public management of the economic development of urbanized territories under martial law and post-war reconstruction]. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, 3(105), 110–123. [https://doi.org/10.26642/ema-2023-3\(105\)-110-123](https://doi.org/10.26642/ema-2023-3(105)-110-123) [in Ukrainian].
3. Honcharuk, O. B., & Savychuk, N. O. (2021). Poniattia mekhanizmiv derzhavnoho upravlinnia ta yikh praktychne znachennia [The concept of public administration mechanisms and their practical significance]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 7, 77–83. DOI: 10.32702/2306-6814.2021.7.77 [in Ukrainian].
4. Dorofiev, O., & Pashniev, V. (2023). Poniattia ta struktura mekhanizmu publichnoho upravlinnia [The concept and structure of the public administration mechanism]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, 6, 256–261 [in Ukrainian].
5. Dukov, D. (2016). Struktura mekhanizmiv derzhavnoho upravlinnia ta metodychnyi pidkhid do yii formuvannia [The structure of public administration mechanisms and a methodological approach to its formation]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia*, 1/2 (46/47), 1, 229–236 [in Ukrainian].
6. Surmin, Yu. P., Bakumenko, V. D., Mykhnenko A. M. (2010). Entsyklopedychnyi slovnyk z derzhavnoho upravlinnia [Encyclopedic Dictionary of Public Administration] (Yu. V. Kovbasiuka, V. P. Troshchynskoho, Yu. P. Surmina, Eds.). K.: NADU [in Ukrainian].
7. Ishchenko, M. I., Mishchuk, Ye. V., & Kostenko, A. S. (2019). Mekhanizmy ta tekhnolohii publichnoho upravlinnia y administruvannia u sferi partnerstva mistsevoi vlady z biznes-strukturamy [Mechanisms and technologies of public management and administration in the field of partnership between local authorities and business structures]. *Derzhava ta rehiony. Seriya: Derzhavne upravlinnia*, 3 (67), 159–164. <https://doi.org/10.32840/1813-3401-2019-3-29> [in Ukrainian].
8. Kovalivska, S. V. (2021). Obgruntuvannia transformatsii mekhanizmiv publichnoho upravlinnia v konteksti Tsilei Staloho Rozvytku [Justification of the transformation of public administration mechanisms in the context of the Sustainable Development Goals]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia i rozvytok*, 3. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2021/34.pdf; DOI: 10.32702/2307-2156-2021.3.32[in Ukrainian].
9. Kozachenko, H. V., & Solohub, O. V. (2024). Mekhanizmy publichnoho upravlinnia u sferi okhorony zdorovia v Ukraini: stan i systemotvorennia [Public administration mechanisms in the healthcare sector in Ukraine: status and system development]. *Biznes Inform*, 2, 36–46. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-2-36-46> [in Ukrainian].
10. Kotov, I. V. (2023). Mekhanizmy publichnoho upravlinnia stalym rozvytkom terytorialnykh hromad v Ukraini [Mechanisms of public management of sustainable development of territorial communities in Ukraine]. *Derzhava ta rehiony. Seriya: Publichne upravlinnia i administruvannia*, 2 (80), 106–110. <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2023.2.19> [in Ukrainian].
11. Kravchenko, O. M. (2009). Teoretychni pidkhody do vyznachennia poniattia «mekhanizm derzhavnoho upravlinnia» [Theoretical approaches to defining the concept of «mechanism of public administration»]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, 3. Retrieved from: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=56> [in Ukrainian].
12. Kukin, I. V. (2020). Kompleksnyi mekhanizm publichnoho upravlinnia informatsiinoiu bezpekoiu osobystosti u sferi natsionalnoi bezpeky ta yii prykordonnomu sektori [A comprehensive mechanism for public management of individual information security in the sphere of national security and its border sector]. *Publichne upravlinnia ta mytne administruvannia*, 4 (27), 134–139. <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2020-4.21> [in Ukrainian].

13. Nedilko, A. I. (2018). Teoretychni pidkhody do vyznachennia poniattia "Mekhanizm publichnoho upravlinnia" [Theoretical approaches to defining the concept of "Public administration mechanism"]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia i mistsevoho samovriaduvannia*, 2. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2018_2_8 [in Ukrainian].
14. Nemyrovska, O. V. (2016). Mekhanizm derzhavnoho upravlinnia u sferi povodzhennia z henetychno modyfikovanykh orhanizmy v Ukraini: orhanizatsiino-pravovyi aspekt [Mechanism of state administration in the field of handling genetically modified organisms in Ukraine: organizational and legal aspect] (Candidate's thesis). Kyiv [in Ukrainian].
15. Omelchenko, D. O. (2024). Sutnist mekhanizmiv publichnoho upravlinnia rehionalnym rozvytkom v umovakh staloho rozvytku Ukrainy [The essence of public management mechanisms for regional development in the context of sustainable development of Ukraine]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya: pravo, publichne upravlinnia ta administruvannia*, 12. <https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2024-12-02-10/2024-12-02-10>; <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-12-02-10> [in Ukrainian].
16. Obolenskyi, O. Iu., Borysevych, S. O., & Konyk, S. M. (2018). Opornyi konspekt lektsii z navchalnoi dysypliny "Publichne upravlinnia" [Reference notes for lectures on the academic discipline "Public Administration"]. Kyiv: NADU [in Ukrainian].
17. Prysiashniuk, O. F., & Plotnikova, M. F. (2018). Mekhanizmy upravlinnia rozvytkom terytorialnykh hromad [Mechanisms for managing the development of territorial communities]. *Naukovi horyzonty*, 11 (72), 56–61 [in Ukrainian].
18. Kuybida, V. S., Bilynska, M. M., Petrovych, O. M., Dehtiarova, I. O., Melnychenko, V. I., Vasylevska, T. E. ... & Yarosh, N. P. (2018). (Eds.) Publichne upravlinnia [Public Administration]. Kyiv: NADU. [in Ukrainian].
19. Radchuk, T. M. (2020). Klasyfikatsiia mekhanizmiv publichnoho upravlinnia innovatsiynym rozvytkom ekonomiky [Classification of mechanisms for public management of innovative economic development]. *Publichne upravlinnia i administruvannia v Ukraini*, 19, 124–127. <https://doi.org/10.32843/pma2663-5240-2020.19.22> [in Ukrainian].
20. Sytnytska, O. A. (2022). Zaprovdzhennia kompleksnoho mekhanizmu upravlinnia rozvytkom terytorialnykh hromad v umovakh konkurentsii [Introduction of a comprehensive mechanism for managing the development of territorial communities in competitive conditions]. *Dniprovskiyi naukovi chasopys publichnoho upravlinnia, psykholohii, prava*, 1, 124–128. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.1.19> [in Ukrainian].
21. Skliar, I. (2023). Mekhanizmy publichnoho upravlinnia v konteksti tsyfrovizatsii: teoretychnyi aspekt [Public administration mechanisms in the context of digitalization: theoretical aspect]. *Dniprovskiyi naukovi chasopys publichnoho upravlinnia, psykholohii, prava*, 265–271. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.6.45> [in Ukrainian].
22. Fedorchak, O. (2008). Klasyfikatsiia mekhanizmiv derzhavnoho upravlinnia [Classification of public administration mechanisms]. *Naukovi visnyk «Demokratychni vriaduvannia»*, 1. Retrieved from: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/jan/26465/ofedorchak.pdf> [in Ukrainian].
23. Shulskyi, I. V. (2024). Mekhanizmy publichnoho upravlinnia sotsialnym rozvytkom terytorialnykh hromad [Mechanisms of public management of social development of territorial communities]. *Aktualni pytannia u suchasni nautsi*, 6(24), 394–405 [in Ukrainian].
24. Kotsur, V., Kuprii, T., Semenets-Orlova, I., Skliar, N., Drakokhrust, T., & Berezovska-Chmil, O. (2023). Security issues on the european continent in conditions of russia's aggression against Ukraine. *Revista De Gestão Social E Ambiental*, 17(6), 1–12.
25. Radchenko, O., Kovach, V., Semenets-Orlova, I., & Zaporozhets, A. (Eds.). (2023). National security drivers of Ukraine: information technology, strategic communication, and legitimacy. Springer Nature.
26. Shmalenko, I., Yeftieni, N., & Semenets-Orlova, I. (2021, December). Impact of social media influencers on public policy and political discourse. In International Conference on Social Science, Psychology and Legal Regulation (SPL 2021) (pp. 88–93). Atlantis Press.

Стаття надійшла до редакції 29.04.2025